herpy

FIRBEN

Dalmatian Wall Lizard

Podarcis melisellensis

Podarcis melisellensis er et lille, tætbygget og dagaktivt klippefirben fra Adriaterhavets kyster og øer. Det bliver 15-22 cm inklusive hale, har tydelige lyse striber over øjnene, og hannerne findes med gul, orange eller hvid bug og strube. Arten er almindelig i naturen, men der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Lacertidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**15-22 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-10 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Klippeterræn og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Hotspot	**40-45 °C**
Temperatur, nat	**14-18 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**8-12 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter og små leddyr (springhaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**2-8 æg**
Inkubation	**35-45 dage** ved 26-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES eller i EU's bilag A-D og er ikke blandt de arter, private ikke må holde efter BEK nr. 1261 af 17.11.2015. Arten står på bilag IV i EU's habitatdirektiv. Efter artsfredningsbekendtgørelsen (BEK nr. 521/2021, § 11) må dyr indsamlet i naturen derfor ikke holdes, handles, overdrages eller udstilles i Danmark. Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er undtaget (§ 2), men ejeren skal kunne godtgøre, at dyret ikke stammer fra naturen (§ 20).

Om arten

Podarcis melisellensis er et lille, tætbygget firben med kortere hoved end *Podarcis siculus* og en uplettet bug. Kroppen (snude til kloak) er højst ca. 65 mm hos voksne dyr, og halen er omkring dobbelt så lang som kroppen, så dyrene er højst ca. 22 cm i alt. Ungerne er ca. 25 mm (snude til kloak) ved klækning.

Farven er oftest brun, grå eller grøn med forskellig tegning, og lyse striber over øjnene er som regel tydelige. På øerne varierer størrelse og farve meget fra bestand til bestand, og der findes helt sorte bestande.

Hannerne har tre farvetyper med gul, orange eller hvid bug og strube. Orange hanner er større og har et hårdere bid end de andre, og de vinder oftest kampene om territorier. Hunnerne foretrækker orange hanner, men parrer sig også med gule. Hvide hanner får kun adgang til hunner ved at snige sig ind i andre hanners territorier.

Der er beskrevet mange øformer og underarter, men højst to underarter anerkendes i dag. I handlen forveksles den let med andre *Podarcis*, bl.a. *Podarcis muralis*, som den adskiller sig fra ved den uplettede bug og de lyse linjer over øjnene.

Udbredelse og levested

Podarcis melisellensis lever langs den østlige Adriaterhavskyst: i Kroatien (kysten og mange øer, bl.a. Vis, Korčula, Kornati-øerne, Čiovo og Hvar), i Slovenien, i Montenegro, i det nordvestlige Albanien og i Italien omkring Trieste. Den findes også i Bosnien-Hercegovina. Kortet viser kun de lande, hvor arten er hjemmehørende, og de mange små øer og skær er for små til at kunne ses på det.

> **Oprindelig udbredelse:** Kroatien, Slovenien, Italien, Montenegro, Albanien og Bosnien-Hercegovina.

LEVESTED

Podarcis melisellensis lever i åbent, stenet terræn: klippeflader, kalkstensskrænter, stenrøser og stenmure, åben skov og krat af middelhavstypen og græsland. Den er en udpræget grundlevende art og soler sig på sten. Klimaet har varme, tørre somre og milde, regnfulde vintre.

Dyrene kan være aktive hele året, men formeringen er koncentreret om forår og forsommer. Hunnerne lægger æg. Kosten er småt bytte, især hårde og middelhårde leddyr som biller, myrer og edderkopper og andre byttedyr, der ikke er hurtige. Plantedele spiller en mindre rolle i kosten end hos *Podarcis siculus*. På små, føderfattige øer bliver kosten mere varieret.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt dokumenteret viden om pasningen af *Podarcis melisellensis*, så tallene for temperatur, fugt, rugetid og levetid er lånt fra de beslægtede *Podarcis muralis* og *Podarcis siculus*, som har samme levevis og et tilsvarende klima.

Et par skal have mindst 100 × 50 × 50 cm, og hver ekstra hun kræver ca. 20 cm mere i længden. Arten bruger mest gulvet, men klatrer på sten og bark, så terrariet skal have både gulvareal og lodrette flader. Et udendørs sommerterrarie eller gitterbur i en solrig have fra maj til september er en klar fordel, med en overdækket del, så regnen holdes ude. Det skal være flugtsikkert med fint net, tæt låg og nedgravet kant, for dyrene graver og er hurtige.

Bunden er en blanding af sand og lidt jord eller tørv. Indret med soleksponerede flade sten, bark, stablede skiferplader og skjul, og med en beholder med vermiculite eller fugtigt sand til æglægning. Hold ét par eller én han med to-tre hunner pr. terrarie. To hanner af samme art giver kamp. Arten holdes bedst alene, uden andre firbensarter.

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 22-30 °C, og solpladsen skal være 40-45 °C ved overfladen, målt med et infrarødt termometer. Brug en spot over en flad sten, og varm kun en del af terrariet op, så dyrene selv kan vælge. Om natten falder temperaturen til 14-18 °C.

Om vinteren holdes dyrene køligere, ved 8-12 °C, i 8-12 uger med kort dag (omkring 4 timers lys), få fodringer og lidt fugt. Vinterhvilen skal foregå køligt, også om natten: i en varm bolig kommer dyrene ikke til ro, hannerne forbliver farvede, og hunnerne lægger små eller dårlige kuld. Frost skal undgås.

Dyr, der gaber med åben mund eller ligger fladt og gemmer sig hele dagen, har det for varmt. Dyr, der først kommer frem sent på formiddagen, har det for koldt.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være moderat: 40-60 % om dagen. Terrariet skal kunne tørre helt ud, for stillestående fugtig luft giver hudproblemer og svamp.

Hav en lav, ren vandskål. Arten drikker gerne af skålen, så den må aldrig stå tør. Forstøv desuden let en gang om dagen, tidligt, så alt er tørt om aftenen, og hold et hjørne af bunden let fugtigt til hunner og unger. Under vinterhvilen holdes bunden let fugtig med en ugentlig forstøvning.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Podarcis melisellensis er dagaktiv og lever i åbent, solbeskinnet terræn, så terrariet skal have kraftig varme og UVB-lys. Arten hører til Ferguson-zone 3, med et UV-indeks omkring 3-5 ved solpladsen. Et T5-rør med 10 % UVB, placeret efter producentens anvisning, er en god løsning. Supplér med dagslys eller LED over resten af terrariet.

Dagslængden følger årstiden: kun ca. 4 timer i vinterhvilen, derefter langsomt stigende til 16-18 timer i yngletiden om foråret og 12-14 timer resten af sommeren. Glas stopper UVB, så solbad udendørs skal ske gennem net. Skift UVB-rør efter producentens anvisning, typisk hvert år.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Podarcis melisellensis æder små leddyr. Foderdyrene kan være fårekyllinger, små græshopper, fluer, bananfluer, springhaler, edderkopper og bænkebidere. Melorme og vokslarver gives kun i små mængder. Foderet skal være småt, højst på størrelse med afstanden mellem dyrets øjne. Fårekyllinger støvet med kalk og vitaminer er et godt grundfoder.

Voksne dyr fodres hver anden dag med så meget, som de spiser på 10-15 minutter. Unger fodres dagligt med meget små dyr. Støv foderet let med kalk ved de fleste fodringer og med D3-tilskud en gang hver 1-2 uger, mængden efter produktets anvisning. Hunner, der lægger æg, har et stort kalkbehov, så en skål med knust sepiaskal skal stå fremme.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Podarcis melisellensis er hurtig og opmærksom og flygter ved forstyrrelse. Hannerne er territoriale, og to hanner af samme art sammen giver kamp, især hvis den ene er orange. Et par eller én han med to-tre hunner er den sikreste holdform. Voksne dyr kan æde unger, så unger holdes adskilt fra de voksne.

Dyrene skal ikke tages op. De kaster halen ved stress eller fangst, og den vokser ud igen, men ændret. Skal et dyr flyttes, fanges det i en gennemsigtig beholder. Faste rutiner gør dem gradvist mere trygge, men de bliver sjældent tamme. Arten graver og klatrer over det hele, så alle lodrette åbninger i terrariet skal sikres.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er større og kraftigere og har et bredere hoved og stærkere farver end hunnerne. Hannerne findes med gul, orange eller hvid bug og strube, mens hunnerne er mere afdæmpede. Unger kan ikke kønsbestemmes sikkert.

Alder ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret for *Podarcis melisellensis*.

PARRING

Formeringen er knyttet til årstiden. Efter en kølig vinterhvile varmes hannerne op en uge til ti dage før hunnerne, med en kort dag på ca. 4 timers lys og en varm nat. Når hunnerne kommer til, skrues dagslængden langsomt op, og efter 6-10 uger er lyset tændt 16-18 timer. Hanner og hunner skal være i samme rytme: er de ikke det, bliver æggene ubefrugtede eller kuldene små.

Flyt ikke dyrene udendørs for tidligt om foråret. Kommer en kold periode efter et par varme dage, tror dyrene, at det bliver vinter igen, og kommer i yngletid sent på sommeren. Hunnen skal have mulighed for at trække sig tilbage i skjul under parringen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnerne lægger æg i yngletiden. Et kuld er på 2-8 æg, oftest 2-3. Antal kuld pr. år er ikke dokumenteret for arten. Hunnen graver et hul i fugtigt sand eller vermiculite og dækker æggene til, så terrariet skal have en lav beholder med mindst 10 cm let fugtigt substrat. Tjek den dagligt i sæsonen, for æg, der ikke bliver fundet, tørrer let ud.

En hun, der ikke finder et egnet sted, kan blive æggebundet. Tegn er en tydeligt oppustet, sløv hun, der ikke spiser. Hun skal da til dyrlæge.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op, og læg dem i en lukket beholder med let fugtigt vermiculite eller perlit med små lufthuller. Marker æggenes top, og vend dem ikke. Æggene må ikke ligge i vand og ikke tørre ud.

Ved 26-28 °C klækker æggene efter 35-45 dage. Hold temperaturen jævn med en rugemaskine med termostat. Ubefrugtede æg falder sammen og mugner, mens befrugtede æg bliver hvide og faste.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er ca. 25 mm (snude til kloak) ved klækning og skal straks i et eget terrarie, fordi de voksne kan æde dem. Et terrarie på ca. 50 × 30 × 30 cm med skjul, solplads og UVB passer til et kuld de første måneder. Unger på samme alder kan gå sammen i små grupper, så længe der er rigeligt med skjul.

Første foder er bananfluer, springhaler og meget små fårekyllinger, senere små græshopper og bænkebidere. Giv føde dagligt, støv med kalk, og giv kraftigt UVB-lys, så der ikke opstår knoglesygdom. Unger vokser hurtigt og må ikke mangle føde.

Sundhed og typiske fejl

Der findes kun lidt dokumenteret viden om sygdomme hos arten. De typiske problemer er de samme som hos andre *Podarcis*:

- Knoglesygdom (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Dyrene bliver sløve, har bløde kæber og deforme ben.
- Mundråd (infektion i munden), især ved stress og for lav temperatur.
- Mider og flåter på huden og i øjenkrogene. Nye dyr skal i karantæne.
- Indvoldsorm og andre snyltere, især hos vildfangne dyr.
- Æggebinding hos hunner uden egnet sted til æglægning.
- Hudskifteproblemer og svampeinfektioner ved vedvarende fugt.
- Bidsår og tabt hale ved stress og kamp mellem hanner.
- Forstyrret yngletid og små kuld, hvis vinterhvilen springes over eller foregår for varmt.

Spiser et dyr ikke i mere end en uge uden for den kølige periode, er det sløvt eller hævet, eller har det svært ved at bruge benene, skal det til en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.